

Kauzalita jako problém

Lidé odedávna věděli, co to znamená něco ovlivnit, nějak zasáhnout do věcí a něco tím změnit, způsobit. Řecký vynález „kauzality“ jako pojetí však spočívá v něčem jiném: něco se může stát, protože tu byly nějaké skutečnosti předtím, a ne proto, že by to někdo udělal, že by na ty skutečnosti nějak působil, že by chod věcí nějak ovlivnil. Věci se dějí „kauzálně“ také tak, že do toho nikdo nemusí zasahovat, ony se dějí „samy od sebe“, „samy sebou“. A najednou se vše jakoby obrací: i to, když do průběhu nějakých dějů či procesů nějak zasáhneme, nemá to jen příčinné následky, ale samo to je nebo bylo nějak zapříčiněno, ať chceme nebo nechceme. Najednou přestáváme být sami vůbec schopni něco vyvolat či způsobit, aniž by to naše působení bylo zase něčím dřívějším vyvoláno anebo způsobeno. Každé zapůsobení nějaké příčiny vyvolá nějaký následek, ale sama příčina je vždy následkem nějaké dřívější, předcházející příčiny. A tak se vlastní řecké pojetí příčinnosti (kauzality) obrací v opak toho, co bylo prastarou zkušeností lidí, totiž že je třeba být aktivní, něco dělat, podnikat a nenechat věci být tím, čím jsou a jak k nim dochází či nedochází, jak celá ta obrovská souvislost příčin a následků, které se stávají dalšími příčinami dalších následků, se rozlévá dál a dál do budoucnosti. Je vlastně velmi zvláštní, že pojetí takového univerzální kauzality, jakéhosi univerzálního kauzálního sřetězení všeho světového dění (tzv. pankauzalismu) se přímo přibližuje mnohem starším, byť ne tak myšlenkově precizovaným fatalistickým chápáním světa.

(Písek, 071228-1.)